

El Castellot vist des de la plana. Foto de Jordi Gironès

Una situació molt estratègica

El Castell Vell o Castellví de la Marca s'alça a 468 metres damunt d'un turó encinglerat, sota del qual hi ha les Cases Noves de la Riera formant part de l'ajuntament de Castellví de la Marca. Pren el nom de Castellot i des d'ell s'albira una extensa panoràmica del Penedès esdevenint una silueta molt vistosa des d'arreu de la comarca.

La seva situació fou estratègicament inigualable, perquè controlava la frontera castellera envers els musulmans establerts a

les terres tarragonines i feia d'enllaç amb la marca castellera del Gaià a través dels castells de Marmellar (ben proper) i de Montmell. Per l'altra banda, el castell està connectat amb els de Mediona, Font-rubí, Pontons, Torrelles i Sant Martí de Sarroca per la serralada més interior, i pel de Gelida, Subirats i Olèrdola en la més propera a la costa. Al seu peu s'anaren edificant els castells de la plana com foren el de Banyeres, Llorenç, Santa Oliva, la Bisbal i Calafell, entre d'altres.

La història

Les primeres notícies del castell daten del 901 ja amb el nom de «Castell Vell extrem en la Marca» i amb motiu d'una venda dels germans Calabuig i Guazamir (o Guadamir) a Senfred. El fet que aparegui el mot extrem des d'un bon principi demostra la seva situació extrema en la frontera més occidental de la Marca del Penedès. L'any 977 aquest castell fou venut pel comte Borrell a Unifred conegut aleshores sota el nom de «Kastrum Vetere» i posteriorment, l'any 1023, el castell és de nou venut ara a Guillem de Castellvell, fill del difunt

Torre rodona de l'homenatge l'any 1983. Foto de Jordi Gironès

Amat, per part del comte Berenguer Ramon I. La seva jurisdicció arribà fins al mateix curs del Francolí.

Des d'aquest moment, la història dels dos Castellvell: el de Rosanes —o de Sant Jaume— i el de la Marca s'uneix sota una mateixa família (els Castellvell o Castellví) i una única baronia. Ambdós castells se situaven estratègicament a un i altre cantó de la plana penedesenca. El primer controlant el camí de Barcelona i l'altre la frontera amb els musulmans.

L'existència d'aquests dos castells dins d'una mateixa baronia, i amb una mateixa denominació, duu a confusió en alguns casos sobre quin és quin en la documentació relacionada amb ells. Amb tot, sembla ser que el que apareix sovint com a «Castro Vetulo» és el de Castellví de la Marca.

Sota el castell s'edificà l'església de Sant Sadurní del Castell Vell de la Marca, consagrada el 29 d'abril de 1101 pel bisbe de Barcelona.

Cal recordar que l'any 1213 la denominació d'aquest castell encara mantenia el mot «extremem» sota la forma de «Castrum Veteris Extremerii» tot i que posteriorment

també arriba a ser conegut com a Castellvell del Penedès (1221). Durant aquest segle XIII les preferències de la família Castellvell se centraren entorn del Castellví de la Marca en lloc de l'altre castell de Castellvell de Rosanes, fixant Guillema de Castellvell la seva residència en ell. Guillema es casà en primeres núpcies amb Guillem Ramon I de Montcada el 1228, fet pel qual la baronia de Castellvell passà a dependre de la casa dels Montcada a través del seu fill Guillem de Montcada, vescomte de Bearn. Durant tres generacions pertangué als Montcada fins que s'extingí amb una altra Guillema de Montcada el 1309 passant al seu nebot Gastó d'Armanyac, vescomte de

Mur oriental del castell. Foto de Jordi Gironès

Fesensaguet i uns anys després als comtes de Foix.

Pel que fa al Castellví de la Marca consta documentalment que el 16 de setembre de 1314, el vescomte Ramon Folc de Cardona comprà aquest castell per 100.000 sous barcelonesos per tal que Gastó de Foix pogués atendre les despeses de la campanya d'hostilitat que menava contra el sobirà Jaume II. El comte de Foix, però, pogué recuperar-lo pocs anys després recomprant-lo de nou.

El «Castellví de Panades» figura amb 109 focs «aloers e franchers» en el fogatge dimanat de les Corts de Cervera del 1359.

Martí l'Humà mostrà interès en què aquest castell i el seu terme passés a dependre de Barcelona donant ordres al veguer de Barcelona i del Vallès (1399) que posés a subhasta el castell i la seva jurisdicció proposant als consellers de Barcelona que accedissin a efectuar la compra. Castell i baronia havien estat confiscats als Foix passant a dependre de la corona catalana.

Les darreres notícies documentals del castell daten del 1481 quan el rei Ferran «el Catòlic» ordenà al veguer de Vilafranca que restituís a la princesa de Viana, tutora del rei de Navarra, la baronia de Castellví de la Marca.

La baronia passà als Zúñiga (1549) i després als Fajardo (1618). El 1856 passà als Caveno, comtes de Sobradiel, essent el darrer senyor jurisdiccional Francisco de Borja Alvarez de Toledo y Osorio.

El castell, però, ja força abans va restar abandonat fins quedar les restes que avui podem veure dempeus.

L'edifici

Actualment ens queda força malmesa la torre rodona de l'homenatge, la qual tenia tres pisos. L'inferior era destinat a magatzem i s'hi entrava pel sostre. El del mig era l'habitable del castlà on s'hi entrava per una escala exterior que podia ser retirada en cas d'atac. El pis superior era per als soldats. Entre tots només eren deu o quinze persones. Posteriorment, s'edificà la resta del castell del qual només en queden panys de muralla.

Cal destacar que l'esmentada torre era utilitzada com a senya pels pescadors del litoral segons es comenta i per aquest motiu arribà a ser emblanquinada.

Nota: per fer aquest escrit he extret la informació del Volum III dels Castells Catalans de l'editor Rafael Dalmau en la segona edició de 1992.

Jordi Gironès Vilardebò

febrer de 2007

